

Belief in God: The Exodus Story

1 אבן עזרא שמות (הפירוש הארוך) פרשת יתרו פרק כ

שאלני ר' יהודה הלוי מנוחתו כבוד, למה הזכיר אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ולא אמר שעשיתי שמים וארץ ואני עשיתיך, וזאת היתה תשובתי אליו. דע, כי אין מעלות בני אדם שוות באמונתם בלבם, שהם מאמינים בשם הנכבד. כי הרבים מאמינים להשמעות אזנים שיאמר להם אדונים ככה. ולמעלה מהם, שראו זה כתוב בדברי התורה שנתן השם למשה. ואם יבוא אפיקורס לערער, כי אין אלהים, ישימו ידם לפיהם, כי לא ידעו להשיב. ואשר נשאו לבו ללמוד חכמות, שהם כמו מעלות לעלות בהם אל מקום חפצו, יכיר מעשה השם במתכות ובצמחים ובחיות, ובגוף האדם בעצמו, שידע מעשה כל אבר ואבר כפי התולדות, ולמה היה על זאת המתכות, ויגבה לבו אחרי כן לדעת דברי הגלגלים, שהם מעשה השם בעולם האמצעי שהוא עומד, וידע זמן מתי תקדר השמש או הלבנה, וכמה יקדר השמש ממנה, גם ידע הלבנה למה נקדרה ומי גרם לה. וכל אלה ידע בראיות גמורות שאין בהם ספק. ומדרכי השם ידע המשכיל את השם, וככה אמר משה הודיעני נא את דרכיך ואדעך (שמות לג, יג), והנה השם הנכבד הזכיר בדבור הא', אנכי ה' אלהיך. וזה לא יוכל להבין רק מי שהוא חכם מופלא.... והנה יספיק למשכיל בכל גוי דבור אנכי ה',..... והנה הזכיר למשכיל אנכי ה', והוסיף אשר הוצאתיך, שיבין המשכיל ושאינו משכיל.

2R' Yehudah Halevi, Sefer Kuzari

The Rabbi said to him: "We believe in the God of Abraham, Issac, and Jacob, Who took the Jews out of Egypt with great wonders and miracles..."

Said the Kuzari: " I was correct in my original resolve not to ask a Jew, because I knew that Jews have lost their connection to the past and have no depth of wisdom...You, Jew, should have said that you believe in a Creator, who organizes and oversees the universe, and Who created you, and sustains you, and other such ideas that are universal.

The Rabbi responded: "What you are referring to is a religion arrived at through logic and analysis. But because you it is arrived at through these means, it is subject to much ambiguity....I on the other hand, speak of tangible events as the basis of religion."

3 שמות פרשת בא - בשלח פרק יג

(טז) והיה לאות על ידכה ולטוטפת בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו יי ממצרים: ס

פרשת בשלח

(יז) והיה בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא פי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה וישבו מצר'מה:

(יח) ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וסמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים:

(יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלהים אתכם והעליתם את עצמתי מזה אתכם:

- (כ) וַיִּסְעוּ מִסֹּפֶת יִסְנוּ בְּאַתֶּם בְּקִצְהָ הַמִּדְבָּר:
- (כא) וַיִּי הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעִמּוּד עֵנַן לְנַחֲתָם הַדְּרָה וְלַיְלָה בְּעִמּוּד אֵשׁ לְהַאֲרִיר לָהֶם לְלֶכֶת יוֹמָם וְלַיְלָה:
- (כב) לֹא יָמִישׁ עִמּוּד הָעֵנַן יוֹמָם וְעִמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לִפְנֵי הָעָם: פִּשְׁמוֹת פִּרְשֵׁת בְּשִׁלַּח פֶּרֶק יָד
- (א) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:
- (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשְׁבוּ יִסְנוּ לִפְנֵי פִי הַחִירֹת בֵּין מִגְדֹּל וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בְּעַל צִפֹּן וְנָחוּ תִסְנוּ עַל הַיָּם:
- (ג) וְאָמַר פְּרַעֲהַ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִבְכִים הֵם בְּאֶרֶץ סֹגֵר עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר:
- (ד) וַחֲזַקְתִּי אֶת לֵב פְּרַעֲהַ וְרַדְף אֶסְרִיקֶם וְאֶפְבְּדָה בְּפְרַעֲהַ וּבְכָל חִילוֹ וְנָדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְיָ וַיַּעֲשׂוּ כֵן:
- (ה) וַיַּגֵּד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם וַיִּהְפֹּךְ לִבָּב פְּרַעֲהַ וַיַּעֲבֹדיו אֶל הָעָם וַיֹּאמְרוּ מַה זֹאת עֲשִׂינוּ כִּי שָׁלַחְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם:
- (ו) וַיֹּאסֵר אֶת רַקְבּוֹ וְאֶת עֲמֹל לִקַּח עִמּוֹ:
- (ז) וַיִּקַּח שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בַּחֹזֶר וְכָל רֶכֶב מִצְרַיִם וְשִׁלְשָׁם עַל כָּלוֹ:
- (ח) וַיַּחֲזִיק יְיָ אֶת לֵב פְּרַעֲהַ מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיְרַדְף אֶסְרִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יֵצְאוּ בְּיַד רָמָה:
- (ט) וַיְרַדְפוּ מִצְרַיִם אֶסְרִיקֶם וַיִּשְׁיִגּוּ אוֹתָם חֲנִים עַל הַיָּם כָּל סוֹס רֶכֶב פְּרַעֲהַ וּפְרָשָׁיו וַחֲלִילוֹ עַל פִּי הַחִירֹת לִפְנֵי בְּעַל צִפֹּן:
- (י) וּפְרַעֲהַ הִקְרִיב וַיִּשְׁאֹז בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה מִצְרַיִם נֹסְעֵי אֶסְרִיקֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵל יְיָ:
- (יא) וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה הַמִּבְּלִי אֵין קִבְרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחְתֵּנוּ לְמוֹת בַּמִּדְבָּר מַה זֹאת עֲשִׂיתָ לָנוּ לְהוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם:
- (יב) הֲלֹא זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם לֵאמֹר סֹדֵל מִמֶּנּוּ וְנַעֲבֹדָה אֶת מִצְרַיִם כִּי טוֹב לָנוּ עֲבַד אֶת מִצְרַיִם מִמֵּתֵנוּ בַּמִּדְבָּר:
- (יג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אַל תִּירָאוּ הִתִּיצְבוּ וַרְאוּ אֶת יְשׁוּעַת יְיָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפוּ לְרִאֲתָם עוֹד עַד עוֹלָם:
- (יד) יְיָ יִלְחַם לָכֶם וְאַתֶּם תִּסְרְשׁוּן: פ
- (טו) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה מַה תַּצְעֶק אֵלַי דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ:
- (טז) וְאַתָּה הָרַם אֶת מִסַּךְ וַנִּטָּה אֶת יְדָךְ עַל הַיָּם וּבִקְעָהוּ וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבֵּשָׁה:
- (יז) וְאַנִּי הִנְנִי מַחֲזִיק אֶת לֵב מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אֶסְרִיקֶם וְאֶפְבְּדָה בְּפְרַעֲהַ וּבְכָל חִילוֹ בְּרַקְבּוֹ וּבְפְרָשָׁיו:
- (יח) וְנָדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְיָ בְּהַפְכֹדִי בְּפְרַעֲהַ בְּרַקְבּוֹ וּבְפְרָשָׁיו:
- (יט) וַיִּסַּע מִלֶּאךָ הָאֱלֹהִים הַהֵלֵךְ לִפְנֵי מִסְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלֶּךְ מֵאַסְרִיקֶם וַיִּסַּע עִמּוֹד הָעֵנַן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַסְרִיקֶם:
- (כ) וַיָּבֵא בֵּין מִסְנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מִסְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֵנַן וְהַחֲשָׁה וַיֹּאֲרֵ אֶת הַלַּיְלָה וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה:
- (כא) וַיִּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיִּלְךָ יְיָ אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קֳדָיִם עֲזָה כָּל הַלַּיְלָה וַיִּשָּׁם אֶת הַיָּם לַחֲרֻבָה וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם:
- (כב) וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבֵּשָׁה וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה מִיַּמִּינָם וּמִשְׂמָאלָם:

4רש"י שמות פרשת בשלח פרק יד

(טו) מה תצעק אלי - למדנו שהיה משה עומד ומתפלל, אמר לו הקב"ה לא עת עתה להאריך בתפלה שישראל נתונים בצרה. דבר אחר מה תצעק אלי עלי הדבר תלוי ולא עליך, כמו שנאמר להלן (ישעיה מה יא) על בני ועל פועל ידי תצוני:

דבר אל בני ישראל ויסעו - אין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפניהם, כדאי זכות אבותיהם והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו, לקרוע להם הים:

5רש"י שמות פרשת בשלח פרק יד

ויצעקו - תפשו אומנות אבותם. באברהם הוא אומר (בראשית יט כז) אל המקום אשר עמד שם, ביצחק (שם כד ג) לשוח בשדה, ביעקב (שם כח יא) ויפגע במקום

6פפורנו שמות פרשת בשלח פרק יד

(טו) מה תצעק אלי. כי אמנם הוא היה בכלל ויצעקו בני ישראל אל ה', אמנם צעקת משה לא היתה מיראת פרעה וחילו, כי כבר הגיד לישראל את מפלת המצרים ומיתתם כאמרו לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם, ה' ילחם לכם אבל היתה צעקתו על שרי ישראל שהעיוז פניהם באמרם המבלי אין קברים וחשב בשביל זה שלא ישמעו לו להכנס בים, לפיכך אמר לו מה תצעק אלי בזה, כי אמנם אתה חושד בכשרים:

דבר אל בני ישראל ויסעו. ולא ימרו את פיך:

7רש"י שמות פרשת שמות פרק ד

(ב) מזה בידך - לכך נכתב תיבה אחת, לדרוש מזה שבידך אתה חייב ללקות, שחשדת בכשרים.

(ג) ויהי לנחש - רמז לו שסיפר לשון הרע על ישראל ותפש אומנותו של נחש:

8משך חכמה שמות פרשת בשלח פרק יד

(טו) מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו. במכילתא (פרשה ג סעיף א): ר' יהודה אמר, אמר הקב"ה למשה: משה אין להם לישראל אלא ליסע! נראה דמפרש דכל בני ישראל הלכו אחרי משה כצאן בבקעה אחר הרועה, אמנם בים צוה הקב"ה למשה שיסע אחרי העם, והמה באמונתם בו ילכו בתוך הים, ובזכות הנסיעה שיבואו תוך המים בים יבקע להם הים. לכן כתוב (פסוק יט) "ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם" - זה משה שנקרא כאן "מלאך האלקים", וכמו שכתוב בחגי (א, יג) "ויאמר חגי מלאך ה'" [יעוין ריש ו

יקרא רבה]. לכן בזכות שהלכו לים ומשה אחריהם נבקע הים. ולכן אמרו להלן במכילתא (פרשה ה סעיף ב): מתוך שהיו נוטלין עצה קפץ נחשון בן עמינדב ונפל לים. ויעוין תוספתא ברכות פרק ד, טז. וזה שאמר "דבר אל בני ישראל ויסעו" - הם יסעו ואתה אחריהם, ובזכות זה יבקע הים.

9רמב"ן שמות פרשת בא - בשלח פרק יג

ועתה אומר לך כלל בטעם מצות רבות. הנה מעת היות ע"ג בעולם מימי אנוש החלו הדעות להשתבש באמונה, מהם כופרים בעיקר ואומרים כי העולם קדמון, כחשו בה' ויאמרו לא הוא, ומהם מכחישים בידיעתו הפרטית ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון (תהלים עג יא), ומהם שיוזו בידיעה ומכחישים בהשגחה ויעשו אדם כדגי הים שלא ישגיח האל בהם ואין עמהם עונש או שכר, יאמרו עזב ה' את הארץ. וכאשר ירצה האלהים בעדה או ביחיד ויעשה עמהם מופת בשנוי מנהגו של עולם וטבעו, יתברר לכל בטול הדעות האלה כלם, כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה מחדשו, ויודע ומשגיח ויכול. וכאשר יהיה המופת ההוא נגזר תחלה מפי נביא יתברר ממנו עוד אמתת הנבואה, כי ידבר האלהים את האדם ויגלה סודו אל עבדיו הנביאים, ותתקיים עם זה התורה כלה:

ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ (לעיל ח יח), להורות על ההשגחה, כי לא עזב אותה למקרים כדעתם. ואמר (שם ט כט) למען תדע כי לה' הארץ, להורות על החידוש, כי הם שלו שבראם מאין ואמר (שם ט יד) בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ. להורות על היכולת, שהוא שליט בכל, אין מעכב בידו, כי בכל זה היו המצריים מכחישים או מסתפקים. אם כן האותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כלה:

ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות מופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון וזאת לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, ובניהם לבניהם, ובניהם לדור אחרון. והחמיר מאד בענין הזה כמו שחייב כרת באכילת חמץ (לעיל יב טו) ובעזיבת הפסח (במדבר ט יג), והצריך שנכתוב כל מה שנראה אלינו באותות ובמופתים על ידינו ועל בין עינינו, ולכתוב אותו עוד על פתחי הבתים במזוזות, ושמיכיר זה בפיו בבקר ובערב, כמו שאמרו (ברכות כא א) אמת ויציב דאורייתא, ממה שכתוב (דברים טז ג) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, ושנעשה סכה בכל שנה:

וכן כל כיוצא בהן מצות רבות זכר ליציאת מצרים. והכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו, ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלהים. כי הקונה מזוזה בזוז אחד וקבעה בפתחו ונתכוון בענינה כבר הודה בחדוש העולם ובידיעת הבורא והשגחתו, וגם בנבואה, והאמין בכל פנות התורה, מלבד שהודה שחסד הבורא גדול מאד על עושי רצונו, שהוציאנו מאותו עבדות לחירות וכבוד גדול לזכות אבותיהם החפצים ביראת שמו:

ולפיכך אמרו (אבות פ"ב מ"א) הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שכולן חמדות וחביבות מאד, שבכל שעה אדם מודה בהן לאלהיו, וכוננת כל המצות שנאמין באלהינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוננת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו, וכוננת רוממות הקול בתפלות וכוננת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו, וזו כוונתם במה שאמרו ז"ל (ירושלמי תענית פ"ב ה"א) ויקראו אל אלהים בחזקה (יונה ג ח), מכאן אתה למד שתפלה צריכה קול, חציפא נצח לבישה (עי' ערוך ערך חצף):

ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהג של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו, הכל בגזרת עליון כאשר הזכרתי כבר (בראשית יז א, ולעיל ו ב). ויתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבא ביעודי התורה בענין הברכות והקללות, כמו שאמר הכתוב (דברים כט כג כד) ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם, שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם. ואמר בקיום וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. ועוד אפרש זה בעזרת השם (ויקרא כו יא